

SKURKEFICERINGEN AF H.P. HANSSEN

En undersøgelse af hvordan og hvorfor den konservative presse i Danmark portrætterede H.P. Hanssen negativt under genforeningens grænsestrid i 1920.

Gustav Ølgaard

Bachelor i Historie | Studienr: 201905099

Abstract

This paper studies how and why the prominent politician H.P. Hanssen was criticized by the conservative press in Denmark, during the latter stages of the danish reunification with North Schleswig. By analyzing a selection of three national and one regional newspaper, this paper found evidence supporting previous studies conclusions, pointing towards Hanssen's stance towards the border and especially his ministerial position as explanations. Furthermore, this paper found evidence supporting a hypothesis that the criticism was used as part of a larger smear campaign during the 1920 elections. This study tested the feasibility of new digital methods – namely using a manually created database of articles from *Ribe Stifts-Tidende* and the model SENTIDA to conduct a sentiment analysis. While these methods were useful, a long list of problems lead this study to conclude that it would have been better suited for much larger projects.

Indholdsfortegnelse

ABSTRACT	1
1. INDLEDNING	3
1.1 PROBLEMFORMULERING	3
1.2 UNDERSØGELSENS FORLØB	3
1.3 PERIODISERING OG AFGRÆNSNINGER	3
2. FORSKNINGSOVERSIGT	4
2.1 FORSKNING Gennem TIDEN	4
2.2 MODERNE BIOGRAFISKE VÆRKER	5
2.3 BIDRAG TIL FORSKNING	6
3. METODE OG KILDER.....	6
3.1 AVISEN SOM KILDE	6
3.2 DIGITALE METODER.....	7
3.2.1 Forklaring af de digitale analyseelementer.	7
4. GRÆNSESTRID OG GENFORENING	8
5. DEN DANSKE PRESSES PORTRÆTTERING AF H.P. HANSSEN	9
5.1 DE NATIONALE MEDIER	9
5.1.1 Vampyren i halsen	9
5.1.2 Den forglemte fører.....	11
5.2 RIBE STIFTS-TIDENDE SET MED DIGITALE ØJNE	12
6. FRA NATIONAL TIL DIGITAL.....	15
6.1 DEN NATIONALE OG REGIONALE PRESSE	15
6.2 SKURKEFICERINGEN AF HANSSEN	16
6.3 KRITISK VURDERINGEN AF DE DIGITALE METODER	17
7. KONKLUSION	18
BIBLIOGRAFI.....	20
KILDER	20
<i>Berlingske</i>	20
<i>Jyllandsposten</i>	20
<i>Nationaltidende</i>	20
<i>Ribe Stifts-Tidende</i>	20
<i>Ribe Stifts-Tidende database</i>	21
HJEMMESIDER	21
LITTERATUR – RET VOL.	21
BILAG	23

1. Indledning

Igennem meget af sit liv kæmpede politikerens H.P. Hanssen for de dansksindede slesvigers genforening med Danmark. Det var et livsprojekt der gav ham titlerne Sønderjydernes Fører eller Genforeningens Arkitekt. Men i løbet af genforeningen modtog Hanssen også hadebreve adresseret til "landsforræderen"¹, og var desuden hadeobjekt i mange konservative aviser. Men hvorfor var en af Sønderjyllands store personligheder, i manges øjne, en skurk og ikke en helt?

1.1 Problemformulering

Denne undersøgelse klarlægger hvordan og hvorfor H.P. Hanssen blev negativt beskrevet i udvalgte aviser fra den højre-konservative avispressen i Kongeriget Danmark under de sidste måneder af genforeningens grænsestrid i 1920 – og hvordan dette kan undersøges med både traditionelle og nye digitale metoder.

1.2 Undersøgelsens forløb

Undersøgelsen vil først kortlægge tidligere forskning om H.P. Hanssen og kritikken mod ham, samt hvilke nye bidrag til forskningen denne undersøgelse tilføjer. Efterfølgende vil dets metoder og kilder blive fremsat, herunder undersøgelsen mest centrale digitale begreber. Analysen vil være tematisk opbygget og todelt. Første halvdel vil være en traditionel undersøgelse af tre udvalgte nationale aviser med konservative tilhørsforhold:² *Jyllandsposten*, *Nationaltidende* og *Berlingske Tidende*. Anden halvdel vil være en undersøgelse af den regionale konservative presse igennem en digital historisk analyse af *Ribe Stifts-Tidende*. Herefter vil der reflekteres over forskellene mellem den nationale og regionale pressedækning, samt hvordan avisernes omtale af Hanssen kan bruges til at forklare skurkeficeringen der forekom i perioden. Den digitale metodes konkrete problemer, og hvilken betydningen det har for undersøgelsens validitet, blive også diskuteret. Til sidst vil der laves en kort opsummering af de centrale pointer fra analysen og diskussion.

1.3 Periodisering og afgrænsninger

Afgrænsningen for denne undersøgelse er sat til den første halvdel af 1920. Mere konkret fra starten af året til slutningen af juli. Perioden er udvalgt på baggrund af en række årsager. På den ene side for at undersøge de sidste måneder af den polariserende grænsestrid. Ved at sætte en afgrænsning umiddelbart efter den store genforeningsfest på Dybbøl, får vi således højdepunktet for utilfredsheden mod H.P. Hanssen med. Afgrænsningen er lettere arbitrær da flere grupperinger allerede før første verdenskrig var modstandere af Hanssen, og fordi modstanden også fortsatte efter 1920. Men det var i denne periode at modstanden nået sit zenit. På den anden side er afgrænsningen sat for at skabe et identisk sammenligningsgrundlag for en digitale og traditionelle analyse. Da den digitale analyse er begrænset af Mediestreams arkiv, har det været nødvendigt at tage afsæt i en manuelt oprettet database. Tidsgrænsen er således også sat af praktiske årsager. Samme begrænsninger har også betydet at der kun vil blive undersøgt én lokalavis, kontra tre

---

¹ "Diverse smædebreve til H. P. Hanssen i anledning af Genforeningen", Rigsarkivets Arkivalieronline, tilgået 3/1/2022, <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=21883343#424407,78179843>

² Tilhørsforholdene er bestemt ud fra hjemmesiden *De Danske Aviser*, tilgået 3/1/2022, <http://dedanskeaviser.dk/newspapers/>

nationale.³ Periodens korte tidramme er også valgt for nemmere at kunne foretage en mere dybdegående analyse. At det netop er de konservative aviser der er valgt, er fordi tidligere forskning har vist at det oftest var denne politiske gruppering der var mest kritisk i deres omtale.

2. Forskningsoversigt

2.1 Forskning gennem tiden

De første oplagte værker at tilgå i en undersøgelse af modstanden mod H.P. Hanssens er hans egne. Allerede her møder vi et problem der ofte går igen i den ældre forskning: Hvor lidt modstanden bliver dækket. Hanssen nævner selv kortfattet modstanden han mødte i firebindsværket *Et Tilbageblik*, men udelukkende om modstanden før grænsestriden.⁴ Ser man på andre tidligere værker om Hanssen, står *Bogen om H.P. Hanssen – skrevet af hans venner* frem. Bogen refererer til modstanden imod ham, men igen er det ofte hurtigt forbigået og overskygget af bogens øvrige hyldende afsnit. I de enkelte tilfælde hvor der bliver tilknyttet forklaringer, virker det ofte til, at det var Hanssens urokkelige realitetspolitik der lå til grund.⁵ Læser man værker om genforeningen fra samme tid, men som ikke er skrevet af Hanssen eller hans nærmeste, er der ikke stor forskel. Eksempelvis nævnes grænsestriden kun kort i udenrigsministeriets afhandling *Det Slesvigske Spørgsmåls Diplomatiske Historie 1914-1920*.⁶ Ingen af de ældre værker er altså til megen nytte da de enten er mangelfulde eller voldsomt præget.

Et af de første, største og vigtigste akademiske værker der behandler genforeningen, er uden tvivl Troels Finks *Da Sønderjylland Blev Delt 1918-1920*. Selvom værkets primære fokus er genforeningen, figurerer H.P. Hanssen som en slags hovedrolle i fortællingen. Fink lægger især vægt på modstanden Hanssen mødte i perioden. Ifølge Fink ses primært to forklaringer på modstanden mod Hanssen: hans urokkelige holdning til grænsen⁷ og hans indtræden i den radikale regering.⁸ Hanssen var allerede forhadet i visse kredse før og under genforeningen, men udnævnelsen til minister i den radikale regering fik modstanden til at eksplodere. Flere mente nemlig man ved at få ram på Hanssen, kunne vælte Zahles regering.⁹ Som andre forfattere tidligere har belyst, er Troels Finks værk et kolossalt arbejde der i mange år har været uden lige. Alligevel er værket ikke uden problemer. Eksempelvis kritiseres det af Bjørn Svensson for dets overvældende positive skildring af Hanssen kontra hans modstandere.¹⁰ Øvrige forskere som Hans Schultz Hansen¹¹ og Tage Kaarsten¹⁰ er dog ikke enig med Svensson, hvis far selv var modstander af Hanssen under grænsestriden. Alligevel er der tilsyneladende

---

³ Konsekvenser af dette vil blive diskuteret i afsnit 6.1.

⁴ Se f.eks. H. P. Hanssen, *Et Tilbageblik*, vol. 3 (Kbh: Gyldendal, 1930). s. 163

⁵ H. Lausten-Thomsen, *Bogen om H.P. Hanssen - Skrevet af hans venner* (Westerman, 1948). s. 173, 193, 206-210, 212

⁶ Fr Le Sage de Fontenay, *Det slesvigske spørgsmåls diplomatiske historie 1914-1920* (Kbh, 1922). s. 26-27

⁷ Troels Fink, *Da Sønderjylland blev delt 1918-1920*, 2. udg. ed., vol. 3 (Åbenrå: Institut for Grænseregionsforskning, 1979). s. 236-242

⁸ Ibid., vol. 2. s. 56-66

⁹ Ibid., vol. 2. s. 127-136

¹⁰ Tage Kaarsted, "Anmeldelse af Troels Fink: Da Sønderjylland blev delt 1-3," *Sønderjyske Årbøger* (1980). s. 249-250

¹¹ Hans Schultz Hansen, *Genforeningens arkitekt : H.P. Hanssen 1914-1936*, Skrifter udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland ; nr. 118, (Aabenraa: Historisk Samfund for Sønderjylland, 2020). s. 280

bred enighed om Finks forudindtagede holdning som Aabenraamand.¹² Andre kritikpunkter er Finks til tider hårde ord mod både dannevirke- og flensborgmændene samt Zahles regeringen.¹³ Kort sagt: Troels Finks *Da Sønderjylland blev delt 1918-1920* er et exceptionelt brugbart stykke litteratur, men kan til tider være farvet.

2.2 Moderne biografiske værker

En skillelinje mellem moderne og ældre forskning af H.P. Hanssen kan godt virke lettere arbitrær, men det er tydeligt at observere en ny bølge af forskning om emnet siden start 2010. Især forfatteren Hans Schultz Hansen har domineret den nyere forskningsbølge, og er i skrivende stund den ledende ekspert inden for området.

I denne undersøgelse vil der primært blive gjort brug af *Genforeningens Arkitekt – H.P. Hanssen 1914-1936*, da netop dette værk omhandler vores undersøgelses relevante periode og emne. Schultz Hansen følger i Troels Finks fodspor, men er udelukkende fokuseret med H.P. Hanssen i stedet for genforeningens processen. Ligesom Fink nærer han tydeligvis respekt for Hanssen og hans arbejde, og skriver på mange måder også ud fra et forudindtaget syn som Aabenraamand.¹⁴ Men Schultz Hansen bygger dog videre på Finks forskning og kommer med en lidt anden forklaring på kritikken. Som han selv skriver:

”Også i Sønderjylland førte udnævnelsen til omfattende kritik af Hanssen, som svækkede hans position. Kritikken var dog først og fremmest grænsepolitisk, ikke partipolitisk bestemt. For Dannevirke-mænd og Flensborgfolk var det nok, at han var leder af Aabenraa-gruppen, minister eller ej.”¹⁵

Det var altså Hanssens urokelige holdning til grænsen der var kilden til kritik, ikke hans virke i den radikale regering – i hvert fald ikke i Sønderjylland! Hans Schultz Hansens øvrige værker har fortaget lignende undersøgelser af genforeningen og H.P. Hanssens rolle deri. Især *Genforeningen 1920* og *H.P. Hanssen og genforeningsfestlighederne i 1920 i Forunderingsparat – festskrift til Inge Adriansen* er interessante værker for denne undersøgelse. Hvor den førstnævnte kan bruges som opslagsværk, giver den anden et konkret blik ind i hvordan modstanden mod Hanssen kom til udtryk.

Hans Schultz Hansen ikke den eneste der har forsket i H.P. Hanssen i nyere tid. Axels Johnsens værk *H.P. Hanssen – Dannevirke-mændenes Yndlingsskurk i Skurke og Helte i Sønderjyllands Historie* fra 2016, er et fremragende eksempel på dette. Johnsen har dog primært fokuseret på tiden efter genforeningen. Det kan bemærkes at Johnsens bog er et af de få værker der fokusere udelukkende på modstanden mod Hanssen. Selvom værket ikke fokuserer på samme periode som denne undersøgelse, kan den alligevel bruges til at give en indsigt i hvordan kritikken kom til udtryk blandt nogle af de hårdeste modstandere af Hanssen - Dannevirkebevægelsen.¹⁶

---

¹² Tilhænger af Aabenraa-bevægelsen. Se afsnit 4

¹³ Kaarsted, "Anmeldelse af Troels Fink: Da Sønderjylland blev delt 1-3." s. 245-246

¹⁴ Schultz Hansen, *Genforeningens arkitekt : H.P. Hanssen 1914-1936*. s. 272-279

¹⁵ Ibid. s. 140

¹⁶ Axel Johnsen, "H.P. Hansen - Dannevirke-mændenes yndlingsskurk," in *Skurke og helte i Sønderjyllands historie*, ed. Inge Adriansen and Mikkel Leth Jespersen, Skrifter udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland, nr. 105. (Aabenraa: Historisk Samfund for Sønderjylland, 2016). s. 228-242

I modsætning til den tidligere forskning, er det nyere mere brugbar eller, i tilfældet af Finks værker, mindre farvet. Som kort pointeret, betyder det dog ikke at de nyeste værker er uden problemer. Denne undersøgelse vil primært gøre brug af værkerne fra Hans Schultz Hansen samt, enkelte steder, Troels Fink og Axel Johnsens, da disse repræsenterer det bedste, nyeste og mest relevante forskning.

2.3 Bidrag til forskning

I tidligere forskningsværker har aviserne været hyppigt brugt, da mange af denne histories "hovedpersoner" var avisredaktører. Avisundersøgelser er således en tradition denne undersøgelse vil forsætte med. Alligevel vil vi her bidrage med to nye element: et nyt fokus på kongeriget og nye digitale metoder. Hvor meget tidligere forskning har fokuseret på aviserne, har det oftest været centraliseret omkring de slesvigske aviser. Dette er overaskende da en stor del af Dannevirkebevægelsen og tidens smædebreve¹⁷ til H.P. Hanssen kom fra kongeriget. At undlade dette område igennem forskningen virker således kontraproduktivt. Derfor ville denne undersøgelse udelukkende fokusere på den konservative presse i kongeriget. Da hverken den ovenstående forskning, eller historiefaget som helhed har gjort udbredt brug af de digitale metoder, vil undersøgelsen således også være en pilotstudie af dets brugbarhed inden for emnet.

3. Metode og kilder

3.1 Avisen som kilde

Denne undersøgelse vil udelukkende fokusere på aviser, og det er derfor en nødvendighed at være opmærksom på avisens fordele og ulemper som kilde. Hertil bruger vi Søren Toft Hansens værk *Det stod i avisen*. Det første vi bør være opmærksom på når vi bruger avisen som kilde, er i hvilken kontekst de er skrevet. Den valgte periode var domineret af det klassiske fire-blads system. Aviserne vil derfor typisk være stærkt præget af deres politiske tilhørsforhold.¹⁸ Udviser aviserne derfor ikke en kritisk holdning til Hanssen, som meget af det konservative parti, er det altså en stor afvigelse fra den forventelige udlægning og derfor interessant.

Det andet vi bør være opmærksom på er, hvordan vi bruger avisen, og hvad det betyder for vores forståelse af dets materiale. Da vi ikke ønsker at bruge det til at belyse hvorledes en begivenhed har fundet sted, men i stedet vil undersøge hvordan H.P. Hanssen blev omtalt, må en undersøgelse af artiklernes validitet og sandfærdighed være irrelevant. Hertil er det relevant at fremhæve redaktionens indflydelse på materialet. Er der tale om opinions- eller nyhedsstof, og er det avisens egen holdning, eller er blot en gengivelse af en anden avis' / læsers holdning? Selvfølgelig var udefrakommende materiale blevet til- og fravalgt af redaktionen, men det kan være svært at tilskrive en avis' holdning på det. Også "neutralt" nyhedsstof kan bære stærkt præg af skribentens eller redaktionens holdning.¹⁹ Ifølge Toft Hansen kommer avisens holdninger klart til udtryk i dets ledere. Mange aviser under firebladssystemet var dog yderst afhængige af de politiske partiers økonomiske støtte.

---

¹⁷ Rigsarkivets Arkivalieronline, "Diverse smædebreve til H. P. Hanssen i anledning af Genforeningen"

¹⁸ Søren Toft Hansen, *Det stod i avisen - : kildekritiske overvejelser ved brug af aviser*, Småskrifter fra Historiestudiet, (Aalborg: Aalborg Universitet, 2001). s. 2-3

¹⁹ Ibid. s. 3-8

Støtten var dog afhængig af avisens tilslutning til partiets officielle holdninger, og lederen blev derfor mere talerør for partiet end avisen. Kun de største nationale aviser havde råd og mulighed for at stille sig imod partilinjen.²⁰ Netop fordi de store nationale aviser havde bedre muligheder for at være modsigende, både ift. hinanden og det konservative parti, er disse valgt.

3.2 Digitale metoder.

Siden 1990'erne har et nyt område inden for historiefaget vundet frem – digital historie. Digital historie er fællesbetegnelsen for en række områder hvor digitale metoder, hjælpemidler og kilder bliver brugt i historiske analyser, historieformidling osv. Dette inkluderer både digitaliseringen af analoge kilder, samt mere teknisk krævende brug af programmeringssprog som R og Python.²¹ I denne undersøgelse vil det digitale element især præge den sidste halvdel af analysen, men den digitale historie er ikke helt væk fra den øvrige undersøgelse. Som nævnt er digital historie også digitaliseringen af analoge kilder, hvilket Mediestreams avissamling hører ind under. Under den traditionelle kildesøgning er der altså også gjort brug af digitale kilder og søgeværktøjer.

Digital historie kan ikke stå alene. Det store digitale kildemateriale kræver digitale værktøjer for at undersøge det. Men en udelukkende fjernlæsning af kildematerialet, dvs. en undersøgelse af kildematerialet uden en nærlæsning, er ukomplet. En fyldestgørende digital undersøgelse kræver derfor en kombination af fjernlæsning og den traditionelle nærlæsning af kildernes indhold, også kaldet en skaleret læsning.²¹ Undersøgelsen her er selvfølgelig ingen undtagelse. Hvor fjernlæsningen vil være med til at belyse og udpege udviklinger og trends, vil potentielt interessante kilder blive nærmere undersøgt ved en traditionelle nærlæsning. De konkrete problemer med analysen og brugen af digital historie i denne undersøgelse, vil blive diskuteret i afsnit 6.3.

3.2.1 Forklaring af de digitale analyseelementer.

Da brugen af digitale hjælpemidler ikke er udbredt i historiefaget, vil dette afsnit kort beskrive det primære digitale analyseelement – sentimentanalysen – og den bagvedlæggende database. Mange af undersøgelsens digitale analysemetoder er tilpasset fra metodebøgerne *Text Mining with R* og *R for Data Science*. Andre digitale metoder er brugt, men vil ikke blive forklaret her da de ofte blot bekræfter de trends der er synlige i sentimentanalysen. En detaljeret gennemgang af analysens kode kan findes på nettet.²²

Analysen vil gøre brug af en såkaldt sentiment analysis. Dette betyder at man gennem en sentiment model forsøger at måle sprogets betoning. Undersøgelsen vil gøre brug af den førende danske sentiment model SENTIDA, som gør brug som en regelbaseret bag-of-words metode. Dette vil sige den går igennem sætninger ord for ord og tilskriver dem en forudbestemt værdi mellem +5 og -5. Jo højere score en artikel får, desto mere positivt er

---

²⁰ Ibid. s. 16-18

²¹ "Digital historie – hvad er det?", danmarkshistorien.dk, tilgået 3/1/2022, <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/digital-historie-hvad-er-det/>

²² Gustav Ølgaard, "Bachelor_His_2022", Github, tilgået 4/1/2022, https://github.com/G-Oelgaard/Bachelor_His_2022

sproget i den. Da den er regelbaseret, betyder det at den også tager højde for negationer og brugen af udråbstegn.²³

Eftersom brugen af mediestreams API²⁴ er begrænset til materiale over 140 år, har det været nødvendigt at manuelt konstruere databasen som den digitale analyse er bygget på. Dette vil sige at databasen er konstrueret ved at downloade og kopiere alle artikler omkring Hanssen fra den udvalgte periode. Informationer om artiklernes titel, dato samt sidehenvisning er også inkluderet. Materialet er herefter blevet formateret for at tilpasse dets brug i R, men ikke ændret yderligere. Det skal pointeres at alt materiale der blot nævner Hanssen er inkluderet, men at der i enkelte ekstraordinære lange artikler kun er inkluderet relevante passager. Omfanget: "artikler om Hanssen" er således så stort, at ikke alle omhandler ham specifikt. Af samme grund må det pointeres, at den digitale analyse af aviser kræver en skaleret læsning, for at være til gavn.

4. Grænsestrid og genforening

Siden 1864 havde de danske politikere i Slesvig været inddelt i to grupper: Protestfløjen og forhandlingsfløjen. H.P. Hanssen, nok den vigtigste af de dansksindede politikere, var tilhænger af den sidste. Men da fløjene var dybt uenige på en række pointer, havde Hanssen således allerede før genforeningen modstandere i form af protestfløjen.²⁵ Under tysk styre var de dansksindedes stilling i Slesvig blevet progressivt værre. Da H.V. Clausen i 1891 trak sin famøse "Clausen-linje", blev danskheds sydligste grænse fastsat omkring den nuværende dansk-tyske grænse. Linjen stoppede dog før Flensborg, og byens tilhørsforhold var derfor stadig til debat. Med genforeningen kom således også kampen om den danske grænse – grænsestriden.²⁶

På den ene side af striden stod Aabenraa-bevægelsen, på den anden Flensborg- og Dannevirke-bevægelsen. Aabenraa-bevægelsen, støttet af både H.P. Hanssen og den radikale regering, søgte at fastsætte grænsen gennem folkenes selvbestemmelsesret. Til deres modstanderes forargelse krævede de imidlertid at Flensborg skulle stemme ikke som del af Nordslesvig, men som kommune – en kamp det dansksindede mindretal i byen med alt sandsynlighed ville tabe. Derfor begyndte Flensborg- og Dannevirke-bevægelse at kræve, hvad de anså som, Danmarks historiske ret tilbage. Mens den førstnævnte var relativt populær og kun lagde krav på Flensborg og dets opland, var Dannevirke-bevægelsen tilhængere få men langt mere ekspansionistiske.²⁷ Der var i disse gruppers tilhængere, der indbefattede store dele af det konservative parti, at hovedparten af H.P. Hanssens modstandere kunne findes.²⁸

---

²³ Gustav Aarup Lauridsen, Jacob Aarup Dalsgaard, and Lars Kjartan Bacher Svendsen, "SENTIDA: A New Tool for Sentiment Analysis in Danish," *Journal of Language Works - Sprogvidenskabeligt Studentertidsskrift* 4, no. 1 (09/02 2019), <https://tidsskrift.dk/lwo/article/view/115711>. s. 38-45

²⁴ Advanced programming interface. Mediestreams API kan benyttes til automatisk at oprette store avisdatabaser, kun ved brugen af en søgestreng.

²⁵ Hans Schultz Hansen, Lars N. Henningsen, and Carsten Porskrog Rasmussen, *Sønderjyllands historie*, vol. 2 (Aabenraa: Historisk Samfund for Sønderjylland, 2008). s. 150, 219-221

²⁶ Ibid. s. 215

²⁷ Hans Schultz Hansen, *Genforeningen*, 100 danmarkshistorier, (Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2019). s. 26-27

²⁸ "Dannevirke-bevægelsen og Flensborg-retningen, 1918-1920", danmarkshistorien.dk, tilgået 4/1/2022, <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/dannevirke-bevaegelsen-og-flensborg-retningen-1918-20/>

Midt i grænsestriden blev Hanssen udnævnt til minister for Sønderjyske anliggender i den danske regering. Dele af den danske befolkning, især i Sønderjylland, nærede imidlertid stor mistillid til regeringen grundet deres såkaldte "tyskerkurs".²⁹ Hanssens, der politisk set var venstremand og havde fået lovning på at kunne holde sig uden for de radikales partipolitik, begyndte alligevel hurtigt at blive angrebet for hans nye position i regeringen. At mange opfattede Hanssens forhandlingspolitik før krigen som en tilsvarende "tyskerkurs", hjalp ikke på kritikken. Selv efter regeringen blev afsat ved påskekrisen i 1920 og genforeningen lykkedes, stoppede kritikken mod H.P. Hanssen ikke. Eksempelvis var Hanssen nær blevet udelukket fra de store genforeningsfestligheder på Dybbølbanke.³⁰

5. Den danske presses portrættering af H.P. Hanssen

5.1 De nationale medier

For at undersøge den kritiske omtale af Hanssen, må vi først undersøge hvordan den kommer til udtryk i de største nationale konservative aviser. Modsat undersøgelsen af den regionale presse, vil denne del af analysen været fortaget som en traditionel avisundersøgelse. Dette afsnit vil være todelt: Den radikale regering som begrundelsen for hadet, og hvordan Hanssen forsvandt fra aviserne omkring selve genforeningen.

5.1.1 Vampyren i halsen

Tidligere forskning omkring H.P. Hanssen har pointeret, var hans udnævnelse til minister for sønderjyske anliggender i den radikale regering fulgt af hård kritik.³¹ Kritikken var dog ikke altid rettet direkte mod Hanssen. Som artiklen *Vampyr* i *Berlingske* skrev et halvt år efter genforeningen:

"[Radikalismen] bed sig fast i hans nakke som en vampyr Den sugede hans blod til næring for sin egen usurperede nationale mission. (...) Ved hvert nyt vidnesbyrd om at H.P. Hanssen er blevet et offer for grov radikal partiegoisme, søger radikale taler og blade at overdøve kendsgerningerne ved at prise hans storhed og dømme andres holdning overfor ham. (...) Har de radikale vennetjenester ikke snart kostet H.P. Hanssen tilstrækkeligt?"³²

Hanssen var altså blevet groft udnyttet. Men var det også den almene holdning op til genforeningen, eller er det blot tale om en efterrationalisering? Ser man på omtalen af Hanssen gennem tiden, er det tydeligt hvordan kritikken spidser til som intet andet tidspunkt ved folketingsvalget i april 1920. Valget var dybt påvirket af påskekrisen kort forinden, det sønderjyske spørgsmål, samt ideen om Flensborgs internationalisering.³³ Dette kan bl.a. ses idet alle aviserne netop her indeholder meget af deres hårdeste kritik mod den

²⁹ Regeringens modstanderes øgenavn for hvad de opfattede som en alt for tyskvenlig politik.

³⁰ Hans Schultz Hansen, "H.P. Hanssen og genforeningsfestlighederne i 1920," in *Forundringsparat : festskrift til Inge Adriansen*, ed. Kim Furdal et al. (Sønderborg: Museum Sønderjylland, Sønderborg Slot, 2014).

³¹ Schultz Hansen, *Genforeningens arkitekt : H.P. Hanssen 1914-1936*. s. 95-97

³² Berlingske Tidende. 1. december 1920, s. 7

³³ Ideen om at omdanne Flensborg til en fristat under international beskyttelse. Ideen knyttede sig ofte tanken om en ny afstemning omkring dets nationale tilhørsforhold, fastsat engang ud i fremtiden.

forhenværende regering.³⁴ Bølgerne gik højt og kritikken fulgte med. Selvom aviserne var tydeligt kritiske mod Hanssen, var der stor forskel på hvordan utilfredsheden kom frem.

Lad os først se på *Jyllandsposten* (*JP*) da det er her kritikken er hårdest. Man skal ikke lede længe før den kommer til udtryk: "Den radikale jødeklige og H.P. Hanssen, der forlængst har forraadt og solgt vores Landsmænd i anden zone til Tyskland (...)".³⁵ Sådan lød avisens leder d. 15. april 1920, og her ses flere af de træk der var dominerende for *JP*'s portrættering af Hanssen. Hanssen var forræder af værste skuffe, der med sin og de radikales "tyskerkurs" havde solgt det danske folk i Mellemslesvig til Tyskland. At betegnelsen 'forræder' er et af de udtryk der oftest tilknyttedes Hanssen,³⁶ er emblematiske for hele avisens generelle dækning. Ikke nok med avisen udviste åbenlys foragt for Hanssens grænsepolitik, men den angreb også ham og hans egen avis *Hejmdal* direkte. Både antisemitiske bemærkninger og insinuerende kommentarer om disses danskhed ses klart.³⁵ I *JP* var både den radikale regering og Hanssen altså udsat for kras kritik. Selvom kritikken øjensynligt faldt med tiden, var Hanssen stadig objekt for avisens modvilje omkring genforeningsfestlighederne.³⁷

Set i sammenligning med *Jyllandsposten*, var *Berlingskes* og *Nationaltidens* kritik markant mere moderat. Lad os først se på *Nationaltidende*. Hvor H.P. Hanssen i *JP* blev fremstillet som en væsentlig del af regeringen og deres upopulære politik, fremstod han her nærmere den mand der senere blev beskrevet i artiklen *Vampyr*. Hanssen var stadig kritiseret for sin grænsepolitik, hvad *Nationaltidende* ikke lagde skjul på,³⁸ men det var hovedsagligt regeringen der lagde ryg til kritikken. Hanssen mest af alt et offer for de radikales politik.³⁹ I en artikel kort før valget lød det sågar sådan: "Gang på gang har det radikale Parti taget sig H.P. Hanssens person til indtægt."⁴⁰ De radikale, der kort tid forinden havde hævdet det modsatte, brugte altså Hanssen som skjold for deres nationale politik. Ikke nok med det, men de havde også gjort det selvom Hanssen og ministeret havde været uenige.⁴⁰ Også i tiden før april dagene i 1920, forekom en meget lignende fremstilling af Hanssen og hans forhold til regeringen.⁴¹ Pudsigt er det at *Nationaltidende* i perioden hverken mente der forekommer angreb på Hanssens person, eller at grænsestriden overhovedet var igangværende.⁴² Det er altså ikke usandsynligt at Hanssen i *Nationaltidendes* øjne, var en langt mindre kontroversiel figur end i de øvrige aviser. Det kan imidlertid bemærkes at avisen sommetider afviger fra deres forholdsvise moderate linje, og bliver mere fjendtlige i deres holdninger.⁴³ Især under genforeningens sidste dage bliver avisen markant mere anti-Hanssen. Som det fremgår af avisens leder *Nederlagets Triumfator*, bar Hanssen en stor skyld som "han ikke [kan] skyde fra sig med letkøbte fraser om Retfærdighed og Selvbestemmelsesret."⁴⁴ Hanssen, der dog uden at opdage det havde tilfredsstillet de radikales "defaitistpolitik", skulle stadig ikke tilgivelig!⁴⁴

³⁴ Eksempelvis valgte *Nationaltidende* i hele perioden at partierne og deres organer markøren "G.-S." (generalstrejke). Man var således ikke i tvivl om hvem der var modstandere.

³⁵ *Jyllandsposten*. 15. april 1920, s. 1

³⁶ Se f.eks. *Jyllandsposten*. 17. april 1920, s. 2-3 eller 22. april 1920, s. 1

³⁷ *Jyllandsposten*. 12. juli 1920, s. 2

³⁸ *Nationaltidende*. 22. april 1920, s. 4

³⁹ *Nationaltidende*. 29. april 1920, s. 5

⁴⁰ *Nationaltidende*. 23. april 1920, s. 2

⁴¹ Se f.eks. *Nationaltidende*. 12. marts 1920, s. 1

⁴² *Nationaltidende*. 14. marts 1920, s. 5 og 22. april 1920, s. 4

⁴³ Se f.eks. *Nationaltidende*. 26. april 1920, s. 1

⁴⁴ *Nationaltidende*. 16. juni, s. 1

Hvorfor stemningen mod Hanssen vendte så pludseligt, vides ikke, men kan have noget at gøre med den interne kamp på avisen redaktion, der i løbet af 1920 trak avisen i en mere nationalistisk linje.⁴⁵

Berlingskes holdning er sværere at gennemskue, men ses bedst i avisernes dækning af professor Thorkild Rovsings⁴⁶ fordømmende pjese *Ministeriets Zahles sønderjyske politik*. Pjecen, der var Rovsings opgør med partiets sønderjyske politik, fremførte bl.a. en hård kritik af Hanssen. Mens pjecen blev positivt omtalt i alle tre aviser, var mængden af plads de dedikerede til dens indhold varierende. Hvor den kun blev fremstillet én enkelt gang i både *Nationaltidende* og *Jyllandsposten*, fremgik den af fem omgange i *Berlingske*. *Berlingske* var altså langt mere villig til at lade Rovsings kritik komme til orde. Selvom avisen i et modsvar til Rovsing hævdede at "ordet er frit", så følte den sig alligevel berettigede til at komme med protesterende bemærkninger imod skrivelsen.⁴⁷ Lignende bemærkninger til Rovsing fremførte avisen imidlertid ikke.⁴⁸ Det er altså tydeligt at de var enige med Rovsings kritik. Set i sammenligning med *JP's* fremstilling, hvor kritikken af Hanssen fyldte en tredjedel af artiklen,⁴⁹ var det i *Berlingske* imidlertid kun en lille del af en meget større tekst.⁵⁰ Det lader altså til at *Berlingske* var langt mere fokuseret i kritikken af de radikales politik, end kritikken af Hanssen som person. Dette skal dog ikke forstås som at Hanssen ses som et offer ligesom hos *Nationaltidende*.

Måden kritikken mod Hanssen kom til udtryk var således ikke helt ens blandt aviserne. Hvor den radikale regering og Hanssen blev set som to uadskillelige sider af samme sag i *Jyllandsposten*, og derfor aggressivt kritiseret, var de øvrige aviser mere fokuseret i den førstnævnte. At Hanssen skulle være direkte udnyttet af "vampyren i halsen", er derimod primært tydeligt i *Nationaltidende*, mens *Berlingskes* kritik snarer er et sted mellem de to yderligheder.

5.1.2 Den forglemte fører

I en gennemgang af aviserne er det naturligvis også relevant at undersøge hvad de undlader at skrive om. Med dette i mente er artiklerne ved første og anden zones afstemningen samt omkring selve genforeningen af stor interesse. En søgning viser at der her findes langt færre og kortere artikler end omkring folketingsvalget i april. Mens Hanssen i *Berlingske* og *Jyllandsposten* var fraværende gennem meget af afstemningstiden, er det modsatte tilfældet for *Nationaltidende*. Set i sammenligning med de andre aviser var artikler her både flere, længere og mere positivt stemt – i hvert fald indtil nederlaget i anden zone.⁵¹ Efter dette forsvandt han stort set ud af *Nationaltidende*, mens flere negative artikler begynder at dukke op i de to andre aviser.⁵²

⁴⁵ "Nationaltidende", De Danske Aviser, tilgået 21/12/2021, <http://dedanskeaviser.dk/newspapers/1-146>

⁴⁶ Thorkild Rovsing var en velanset akademiker og tidligere radikal, men vendte sig under grænsestriden væk fra partiet.

⁴⁷ *Berlingske tidende*. 26. april 1920, s. 5-6

⁴⁸ *Berlingske tidende*. 27. april 1920, s. 2

⁴⁹ *Jyllandsposten*. 24. april 1920, s. 5

⁵⁰ Se f.eks. *Berlingske tidende*. 23. april 1920, s. 7-8

⁵¹ Se f.eks. *Nationaltidende*. 11. februar 1920, s. 1

⁵² Se f.eks. *Berlingske Tidende*. 19. marts 1920, s. 7

Også ved klimakset for hele genforeningsprocessen, suverænitetsoverdragelsen og genforeningsfestlighederne, var den sønderjyske fører fraværende. Mest tydeligt er fraværet i *Jyllandsposten*. Kun én artikel nævner Hanssen ved overdragelse af den sønderjyske suverænitet d. 15. juni, og som næsten alt andet materiale om ham i *JP*, var også denne kritisk.⁵³ Selv ved genforeningsfestlighederne er Hanssen væk. Ligeledes fyldte Hanssen overaskende lidt i *Berlingskes* og *Nationaltidendes* store genforenings nr., hvor Hanssen var degraderet til en birolle.⁵⁴ Ligesom flensborgfolkenes forsøg på at fjerne Hanssen fra genforeningsfestlighederne, er han tilsyneladende forsvundet fra avisen. Kun Hanssens tale til den store genforeningsfest på Dybbøl bragte aviserne i et større uddrag. Mens *JP* valgte at fokusere på talens negative modtagelse,⁵⁵ var omtalen en helt anden i *Berlingske*. Deres gengivelsen var efter alt at dømme en næsten diametral modsætning. Hvor Hanssen i *JP* var "kedelig" og "nervøs", opstod han i *Berlingske* som "rank" og "myndig".⁵⁶ Hertil var *Nationaltidendes* gengivelse en blanding af disse.⁵⁷ Mens *JP*, og til dels *Nationaltidende*,⁵⁸ fortsatte deres kritik, fik *Berlingske* en tone der næsten kunne kaldes positiv. Vi ser altså en modvilje til at skrive om Hanssen ved højdepunkterne for genforeningen. Mens *Nationaltidende* står som den eneste undtagelse til denne modvilje, skifter deres holdningen sig tilsyneladende med tabet af 2. zone.

5.2 Ribe Stifts-Tidende set med digitale øjne

I de ovenstående afsnit undersøgte vi omtalen af H.P. Hanssen i de største konservative aviser i kongeriget, men nu vender vi blikket mod de regionale aviser. Til dette gør vi brug af digitale metoder og den manuelt skabte database beskrevet i afsnit 3.2.1. Grundet kildematerialets størrelse og ved brugen digitalhistoriske metoder, opstår der en række problemer. En kritisk vurdering af analysens anvendelighed vil derfor blive diskuteret i afsnit 6.1 og 6.3.

I en undersøgelse om omtalen af H.P. Hanssen, er det oplagt at lave en sentiment analysis gennem modellen SENTIDA, til at undersøge betoningen af sproget i artiklerne. Gør vi dette får vi følgende resultat:

---

⁵³ *Jyllandsposten*. 15. juni 1920, s. 4

⁵⁴ *Berlingske Tidende*. 10. juli 1920 og *Nationaltidende*. 9. juli 1920

⁵⁵ Se f.eks. *Jyllandsposten*. 12. juli 1920, s. 2

⁵⁶ *Berlingske Tidende*. 12. juli 1920, s. 5

⁵⁷ *Nationaltidende*. 12. juli 1920, s. 2

⁵⁸ Som nævnt tidligere blev nationaltidende mere anti-Hanssen under genforeningsdagene.

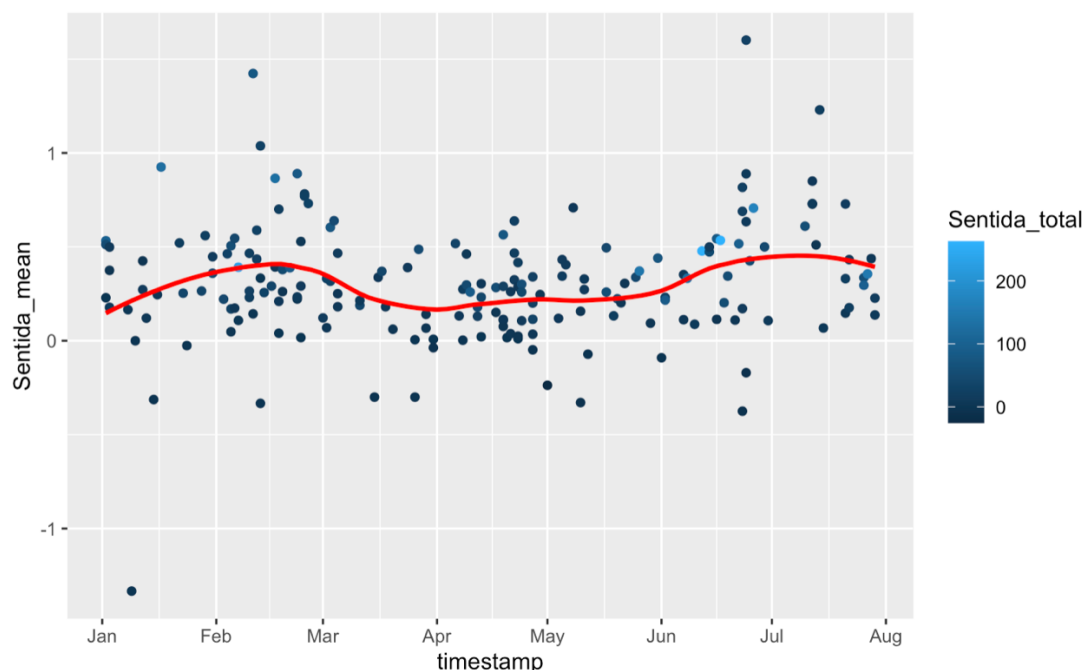

Fig. 1: Artiklernes sentiment score. Mens placeringen viser deres gennemsnitlige score er farven deres akkumulerede sentiment score. Den røde linje viser den gennemsnitlige udvikling gennem perioden.

Som det kan aflæses af grafen, lægger langt størstedelen af vores kilder omkring 0 og 0.5 points. Ifølge SENTIA selv⁵⁹ og internationale studier⁶⁰, er der en naturlig tendens til at sprog har en positiv bias. Det er altså derfor ikke overaskende at sproget er på den positive del af SENTIDA's spektrum. Fremover vil artikler men en gennemsnitlig SENTIDA score under 0.3 blive betegnet som negative, mens artikler over 0.5 er positive. Afgrænsningerne er valgt både på baggrund af den ovenstående refereret forskning, og for at få artikler med der tydeligvis var negative, men lå tættere på den neutrale skillelinje.

Da der ikke umildbart kan spores et overvældende negativt eller positivt sprogbrug, må vi se nærmere på kilderne. I de kilder der springer ud, er der bestemte træk der går igen. De mere positive artikler er ofte i forbindelse med individers eller grupperings lykønskninger til Hanssen – dog sjældent fra avisen selv - Eller begivenheder fra afstemningen af første zone og ved selve genforeningsfestlighederne.⁶¹ Bruges artiklernes totale sentiment værdi, er det hovedsagligt gengivelser af Hanssen egne begrundelser for sine valg i grænsespørgsmålet der står frem.⁶² Alligevel er særligt én positiv artikel interessant: *H.P. Hanssen om grænsens flytning* fra d. 17. januar 1920. Artiklen er netop positivt stemt fordi Hanssen ved en tale i Haderslev skulle have ændret sine holdninger til grænsen så den blev som følgende:

⁵⁹ Lauridsen, Dalsgaard, and Svendsen, "SENTIDA: A New Tool for Sentiment Analysis in Danish." s. 42

⁶⁰ Peter Sheridan Dodds et al., "Human language reveals a universal positivity bias," *Proceedings of the National Academy of Sciences* 112, no. 8 (2015), <https://doi.org/10.1073/pnas.1411678112>, <http://www.pnas.org/content/112/8/2389.abstract>.

⁶¹ Se f.eks. *Ribe Stifts-Tidende*. 11. januar 1920, s. 1 eller 23. juni 1920, s. 3

⁶² Se f.eks. *Ribe Stifts-Tidende*. 17. juni s. 1

" (...) H.P. Hanssen nu har ændret saa meget i sine oprindelige anskuelser, at han ikke blot haaber at faa Flensborg med, men endog at faa grænsen sydligere end stemmegrænsen i 1867."⁶³

En af de mest positivt stemte artikler igennem hele perioden er altså ikke positiv grundet H.P. Hanssens arbejde, men fordi han tilsyneladende skiftede holdning til grænsespørgsmålet. Avisen må i eftertiden dog have været slemt skuffet, da dette ikke viste sig at være sandt. I hvert fald ses siden en lang række negativt stemte artikler omkring grænsedragningen nord for Flensborg.⁶⁴

Selvom grænsespørgsmålet ofte kan findes i de negative artikler,⁶⁵ er det ikke det element der oftest går igen. Ligesom i de nationale aviser er fokuset på H.P. Hanssens position i det radikale parti. Tæt på halvdelen af alle negative artikler nævner ordene "Zahle", "Scavenius", "radikal", "regering"⁶⁶ eller variationer af disse.⁶⁷ Men hvilken plads har Hanssen når man ser nærmere på disse radikale artikler? Der ses oftest to forskellige typer artikler: 1) På den ene side er der dem hvor Hanssen betragtes som en integreret del af en bedragerisk og ondskabsfuld regering, hvis plan hele tiden havde været at prisgive danskerne i Mellem- og Sydslesvig. Artikler som *Magt er Ret* fra 31. marts 1920, er et pragteksempel på dette, da den indeholder citater som: "H.P. Hanssen var i Flensborg under afstemningen og smilte over hele ansigtet, medens Flensborgerne fortvivlede."⁶⁸ At Hanssen er en skurk, er ikke her til at tage fejl af. 2) På den anden side ses dem hvor Hanssens upopulære politik blot er en videreførelse af den han havde før genforeningen. Især lederartiklen *H.P. Hanssen og hans politik*, der i høj grad er en gengivelse af materiale fra Flensborg avis, fokusere på denne vinkel.⁶⁹ I begge artikeltyper er Hanssen dog hårdt kritiseret.

Ved en nærmere læsning af de negative artikler, ses ikke kun modstand mod H.P. Hanssen, men også hans aviser. Især avisen *Hejmdal* blev ofte nævnt. Igen ses de radikale forbindelser da avisen af flere omgange kaldes for et "radikalt blad"⁷⁰ eller en efterligning af "Politiken"⁷¹. En artikel hævder sågar at aviser er så tydeligt radikalt at man ikke engang har turde "camouflere" det som et venstreblad.⁶⁸ Andre artikler går endnu længere: " (...) Bladet i sin sædvanlige letfærdige Omgang med Sandheden (...)"⁷² Ikke nok med at bladet i *Ribe Stifts-Tidendes* øjne fungerede som et radikalt partiorgan, men det var også til tider direkte usand. Mens langt størstedelen af kritikken mod Hanssen ofte forgår gennem gengivelser af andre avisers artikler,⁷³ eller som angreb rettet mod det radikale parti og regering, var kritikken mod *Hejmdal* ofte mere direkte. Hvorfor det forholder sig sådan, kunne være for at komme uden om beskyldninger om bagvaskelse. Ved at kommentere på *Hejmdal*, kunne *Ribe Stifts-Tidende* potentielt bruge dem som skalkeskjul for mere hårde kommentarer på Hanssen selv. Den

⁶³ *Ribe Stifts-Tidende*. 17. januar 1920, s. 2

⁶⁴ Se f.eks. *Ribe Stifts-Tidende*. 10. maj 1920, s. 1

⁶⁵ Se bilag 1

⁶⁶ Dette ord bliver kun talt med før påskekrisen.

⁶⁷ Se bilag 2

⁶⁸ *Ribe Stifts-Tidende*. 31. marts 1920, s. 1

⁶⁹ *Ribe Stifts-Tidende*. 27. april 1920, s. 1

⁷⁰ Se f.eks. *Ribe Stifts-Tidende*. 2. marts 1920, s. 2

⁷¹ Se f.eks. *Ribe Stifts-Tidende*. 27. april 1920, s. 1 og 30. juni 1920, s. 2

⁷² *Ribe Stifts-Tidende*. 30. juni 1920, s. 2

⁷³ Se f.eks. *Ribe Stifts-Tidende*. 29. maj 1920, s. 2

sommetider fjendtlige tone i nogle artikler, gør det imidlertid svært at bedømme hvorvidt avisen overhovedet var bekymret for sådanne beskyldninger. En anden forklaring kunne være grundet avisernes geografiske nærhed. *Hejmdal* kunne således godt have været set som en nær konkurrent. Ved at sætte spørgsmålstegn ved modstanderes materiale og tilhørsforhold, kunne man således potentielt skræmme deres læsere væk.

Ser vi på den gennemsnitlige sentiment score gennem perioden ses en tydelig udvikling.⁷⁴ Hvor sproget starter relativt neutralt, bliver det tydeligt mere køligt omkring slut februar og start marts. Først omkring juni kommer sproget igen op på et mere neutralt niveau. Men hvorfor forholder det sig således? Sammenligner vi udviklingen med periodens vigtige begivenhederne og antallet af artikler der bliver skrevet,⁷⁵ ses en sammenhæng der kan bruges som forklaring. Omtalen bliver tydeligt mere negativt efter afstemningen i anden zone og ved folketingsvalget i april. Ligesom i de nationale aviser, ser vi en også eksplosion af materiale omkring valget. Som tidligere forskning har pointeret, var der et udbredt behov for sydebukke netop her, og især Hanssen blev gjort til objekt for manges vrede.⁷⁶ Ved en nærmere gennemlæsning af de negative kilder omkring slutningen af april, er personangrebene langt mere synlige end i øvrige perioder. Karakteristika som illoyal,⁷⁷ uforbederlig og fortyskende⁷⁸ er blot et udvalg af de ord brugt om sønderjydernes fører.

6. Fra national til digital

6.1 Den nationale og regionale presse

Vi har nu undersøgt hvordan den nationale og regionale presse dækkede H.P. Hanssen. Men hvordan er sammenligningen mellem disse to, og kan vi overhovedet bruge *Ribe Stifts-Tidende* som markør for hele den konservative regionale presses holdninger? Da den sidstnævnte er essentielt for en besvarelse af en sammenligning mellem regional og national, vil dette diskuteres først.

I kontrast til analysen af den nationale presse, er undersøgelsen af den regionale presse baseret på kun én avis. Vi må derfor stille os kritiske overfor hvordan vi kan, eller ikke kan, bruge denne i en diskussion om hele den regionale presse. Som tidligere beskrevet var de mindre aviser ofte afhængige af partiernes finansielle støtte. Det er derfor ikke usandsynligt de regionale aviser udviste samme holdning i deres materiale.⁷⁹ Selvom det kunne tyde på at *Ribe Stifts-Tidende* kan bruges som markør for den generelle holdning i de regionale aviser, er det svært at vide om avisen overhovedet var afhængig af økonomisk støtte. Som avis havde *Ribe Stifts-Tidende* også nogle karakteristika der ikke nødvendigvis var gældende for andre regionale aviser. Eksempelvis var avisens redaktør dybt engageret i grænsestriden - dog hersker der uenighed om han var Flensborg-⁸⁰ eller Dannevirkemand.⁸¹ Dets geografiske placering betød også at den fokuserede ualmindeligt meget på den sønderjyske sag.⁸⁰ En ny

---

⁷⁴ Se fig. 1

⁷⁵ Se bilag 3 og 4

⁷⁶ Fink, *Da Sønderjylland blev delt 1918-1920*, 3. s. 136

⁷⁷ *Ribe Stifts-Tidende*. 24. april 1920, s. 2

⁷⁸ *Ribe Stifts-Tidende*. 13. april 1920, s. 2

⁷⁹ Toft Hansen, *Det stod i avisen - : kildekritiske overvejelser ved brug af aviser*. s. 18

⁸⁰ "C. Willemoës", Dansk Biografisk Leksikon, tilgået 3/1/2022, https://biografiskeleksikon.lex.dk/C._Willemoës

⁸¹ Troels Fink, *Da Sønderjylland blev delt 1918-1920*, 2. udg. ed., vol. 1 (Åbenrå: Institut for Grænseregionsforskning, 1979). s. 42

undersøgelse af dette emne bør derfor undersøge en større variation af regionale blade, for den vej igennem at kunne be- eller afkræfte om *Ribe Stifts-Tidende's* dækning er normen eller undtagelsen. Vi må imidlertid nøjes med at tage forbehold. Vi bør ikke gå ud fra den regionale presses dækning er identisk med *Ribe Stifts-Tidendes*. Men da vi kan se lignende tendenser mellem denne og de større aviser, kan vi muligvis gå ud fra at den øvrige regionale presses ligeledes havde holdninger lignende dem fra de nationale aviser. Hvis vi overfører *Ribe Stifts-Tidendes* dækning, bør den altså kun ses som et bud på en generelle tendens i den regionale presse.

Med ovenstående forbehold i mente; Hvad kan vi så sige om ligheden mellem den nationale og regional pressedækning? For det første kan vi se en tendens til at skrive et forøget antal negative artikler om Hanssen i april 1920, mens han forsvinder fra avisernes dækning omkring genforeningsfestlighederne.⁸² Desuden, kan det observeres at både den nationale og regionale presses artiklerne ofte fokuserede på Hanssens relation til det radikale parti. De nationale avisers portrættering af Hanssen var imidlertid ikke ens. Tager man *Ribe Stifts-Tidende* som værende repræsentativ for hele den regional-konservative presse, må man alligevel gå ud fra at der herskede en hårde tone mod Hanssen i meget af landet. I den regionale presse ses dog én markant forskel fra de nationale aviser: tendensen til at fokusere og kritisere avisen *Hejmdal* i stedet for Hanssen personligt. Som diskuteret ovenfor, kan sådanne fortolkninger imidlertid være problematisk. Med det sagt kan vi med forbehold se en stor lighed mellem den regionale og nationale presses omtale af Hanssen.

6.2 Skurkeficeringen af Hanssen

I den ovenstående analyse er en stor del af problemstillingen om hvordan H.P. Hanssen blev omtalt besvaret. Men hvad var begrundelsen? Hvorfor var Hanssen i den konservative presses øjne en skurk? Den tidligere forskning peger især på to områder der kan bruges som forklaring: Hanssens forbindelser til den radikale regering, og hans moderate grænsepolitik. Begge disse to synspunkter fremgår også af aviserne, men det er den radikale vinkel der dominerer. I dette afsnit vil avisernes omtale blive forsøgt begrundet.

Lad os først se på omtalen som et resultat af Hanssen moderate grænsepolitik. At netop grænsepolitikken skulle være grund til den negative presse i perioden, er måske bedst bevist ved Hanssens tale i Flensborg d. 7. februar. Talen der sluttede med ordene "I tusind Aar var Du Danmarks By. Du Barn af Danmark, bliv dansk paany", blev næsten universelt positivt modtaget af den konservative presse. Selv *Jyllandsposten* gengav begivenheden med en positiv ordlyd.⁸³ Man kunne således godt fristes til at tro *Ribe Stifts-Tidendes* artikel, der proklamerede at Hanssen havde skiftet holdning i grænsestriden, var den almene udlægning blandt den konservative presse.⁸⁴ I den ene korte stund var Hanssen ikke længere skurk men helt. Hanssens grænsepolitik var på samme tid fokuset for, men kun en lille del af, omtalen omkring ham. I langt højere grad fokuserede aviserne nemlig på Hanssens position i den radikale regering. Men da Hanssens grænsepolitik var en central del af regeringens politik, og en af de store kritikpunkter imod dem, figurer den altså indirekte. Det kan således også

---

⁸² Se bilag 3 og 4.

⁸³ *Jyllandsposten*. 8. februar 1920, s. 4

⁸⁴ *Ribe Stifts-Tidende*. 17. januar 1920, s. 2

overvejes om Hanssen havde undgået kritikken, hvis hans holdning i grænsespørgsmålet havde været anderledes.

Som nævnt ovenfor var det oftest fokuset på det radikale parti der fyldte i aviserne. At undersøgelsen fokuserer på en af de mest polariserede tider i dansk politik – påskekrisen – må selvfølgelig tages i mente. Der herskede på dette tidspunkt dyb mistro og fjendtlighed mellem de politiske fløje, hvilket kan ses i mængden af materiale der fokuserede udelukkende på de radikale.⁸⁵ En stor del af vreden i aviserne var altså ikke rettet mod Hanssen selv, men Hassen som del af en politisk gruppering. Som tidligere forskning har pointeret, var angrebene mod Hanssen efter hans udnævnelse til minister ofte forbundet med følgende tænkemåde: Kunne man afsætte Hanssen som medlem af vælgerforeningens bestyrelse, var det et tydeligt bevis på den mistilid folket har til regeringen og deres politik.⁸⁶ To lignende tænkemåder kunne således også overføres på periodes valgkamp: 1) Ved at miskreditere Hanssen og hans grænsepolitik, kunne man så tvivl i folkets støtte til det radikale parti, da regeringen i høj grad havde fulgt hans holdninger. Dette må især siges at være evident i *Jyllandspostens*, *Ribe Stifts-Tidendes* og til dels også *Berlingskes* portrættering af Hanssen. Her blev Hanssen en modstander af det danske folk nord for først zone, der frydede sig med at følge en anti-dansk politik. 2) En mere ambivalent tænkemåde ses i *Nationaltidende*. Her søgte man at fremstille Hanssen som et udnyttet individ, der til tider endda var uenig i regeringens politik. Igen kunne denne fremstilling udnyttes under en valgkamp: Sønderjydernes fører udnyttes af de radikale, der blot gemmer sig bag ham som et skjold.

Meget kunne altså tyde på at skurkeficeringen kan ses som en af en valgkampsstrategi. Hanssen var en vigtig politisk karakter, uenig med de konservatives grænsepolitik og i nogle øjne allerede ildeset. Han var på altså en optimal syndebuk. At Hanssen skulle være skydeskive som en del af valgkampen ville forklare hvorfor kritikken eksploderede i april måned, mens han tilsyneladende forsvandt fra pressen i tiden efter. Kritikken i kongerigets aviserne lægger sig altså imod Hans Schultz Hansen påstand om modstanden i Sønderjylland.⁸⁷ Mens den i Sønderjylland primært var fokuseret på Hanssens grænsepolitiske holdning, var det i kongeriget Hanssen position som medlem af den radikale regering der fyldte.

6.3 Kritisk vurderingen af de digitale metoder

Digitale metoder har store fordele. Evnen til at se mønstre i kilderne og muligheden for hurtigt at arbejde med alle kilder samtidigt er begge store fortalere for metoden. Alt efter kildegrundlaget, har den desværre også store ulemper. Et af de største udfordringer ved brugen af digitale metoder i denne sammenhæng, er utvivlsomt OCR scanningerne af avismaterialet. Da vi i denne analyse undersøger præcist hvad der står i avisen, er det væsentligt at teksten er uden for mange fejl. Selvom dette til et vist punkt er modarbejdet med regulære udtryk,⁸⁸ er graden af OCR-fejl så høj at det begynder at forsage problemer. Eksempelvis blev flere artikler under kildeindsamlingen fundet ved et tilfælde. Det er således svært at vide om alt relevant materiale blev fundet eller om nogle centrale kilder blev undladt. Ydermere forsager OCR-fejl ofte problemer for sentiment analysens resultat. Da en manuel

⁸⁵ Se f.eks. *Jyllandsposten*. 24. april 1920, s. 1.

⁸⁶ Schultz Hansen, *Genforeningens arkitekt : H.P. Hanssen 1914-1936*. s. 99

⁸⁷ Ibid. s. 140

⁸⁸ En søgestreng designet til ikke kun at fange én, men mange variationer af et ord eller sætning.

gennemgang af databasen vil kræve så meget arbejde og tid, at det vil modarbejde ideen med en digital analyse, må vi i stedet blot forholde os ekstraordinært kritiske til analysens resultater.

Sentiment analysemodellen SENTIDA har også en række problemer når den bliver overført på undersøgelsens kildemateriale. Det største af disse er sprogets alder. Da SENTIDA's arbejder ved brugen af en såkaldt "bag-of-words" metode, må modellens ord-leksikon tages i betragtning.⁸⁹ Ordene heri er en samling af de hyppigste brugte ord i en samling af tekster fra 1983 til 2016.⁹⁰ Ved at bruge SENTIDA på kildemateriale, hvis sprog er over 60 år ældre end hvad den oprindeligt er beregnet til, bliver modellen således mere utilregnelig. Med dette menes at den risikerer både at dømme ord der har skiftet betydning forkert, men også udlade at vurdere ord ikke der ikke længere er i brug. Sentimentanalysens problemer er blot med til at fremhæve betydningen af en skaleret læsning af kildematerialet før vi endelig bedømmer deres endelige værdi i analysen.

Trods den digitale metodes problemer, kan dets resultater i lige så høj grad bruges som dem fra den traditionelle avisundersøgelse. Ligesom en hvilken anden historisk analyse, kræver det dog at man tager forbehold: man skal forholde sig kritisk til dets resultater og udøver almen kildekritik gennem en skaleret læsning. Ydermere kræver en digital analyse at man fremlægger den bagvedlæggende kode og database for at gøre undersøgelsen reproducerbar for andre.⁹¹ Uden disse har den digitale analyse svært ved at stå alene. En traditionel avisundersøgelse har imidlertid ingen større problemer ved en analyse af denne størrelse. Derfor kan det argumenteres at den digitale analyseform ville være markant mere brugbar på et større kildegrundlag. Eksempelvis ved at udvide analyses tidsperiode eller antal aviser.

7. Konklusion

Undersøgelsen af tre nationale og en regional konservativ avis' kritiske omtale af Hanssen, vidste at der var bestemte emner der ofte gik igen. Navnlige et fokus på Hanssens position i den radikale regering blev udnyttet af alle aviser. Mens tonen var "mild" ved starten af perioden omkring afstemningen af første zone, blev den markant mere kritisk efter påskekrisen og ved det efterfølgende folketingsvalg. En begrundelse kan være fordi aviserne udnyttede denne vinkel som en del af en større konservativ valgstrategi. Ved at kritisere Hanssen, kritiserede man også det radikale partis politik. Omtalen i de nationale aviser er ikke identisk. Eksempelvis kan det observeres at tonen er langt mere kritisk i *Jyllandsposten*. Mens Hanssen også bliver kritiseret i *Nationaltidende*, er han i langt højere grad blevet udnyttet af de radikale. Omtalen af Hanssen er ikke af lige stor størrelse gennem hele perioden. Hvor omtalen stiger markant omkring april, er den overaskende fraværende ved selve genforeningen. I den digital analyse af de regionale aviser ses mange af de samme tendenser som i den nationale presse. Dog kan det bemærkes at Hanssens avis *Hejmdal* kritiseres i lige så høj grad som ham selv personligt. Ingen tydelig forklaring findes, men det kan have været for at forbigå beskyldninger om personangreb, eller for at jage avisens læsere væk. Hvorvidt denne tendens var generel i den regionale presse, eller særegnet for *Ribe Stifts-Tidende*, er analysen kildegrundlag uegnet til at komme med en sikkert bud på. Den digitale analyses var

---

⁸⁹ Ord-leksikon er samlingen af de ord modellen kan bedømme sproget på.

⁹⁰ Lauridsen, Dalsgaard, and Svendsen, "SENTIDA: A New Tool for Sentiment Analysis in Danish." s. 40

⁹¹ Dataen og koden for dette projekt kan findes i litteraturlisten.

plaget af en række problemer, herunder OCR-fejl og kildematerialets sproglige alder. Selvom analysen resultater stadig kan bruges med forbehold, er en generaliseringen af den regionale presse fortaget på et snævert grundlag. En ny undersøgelse af samme emne, ville derfor drage fordel af at undersøge flere regionale aviser, for at be- eller afkræfte undersøgelsens konklusioner. Samtidigt ville den digitale analyses anvendelighed have været markant forbedret hvis kildematerialets størrelse have været udvidet.

Bibliografi

Kilder

Berlingske

Berlingske Tidende. 19. marts 1920
Berlingske Tidende. 23. april 1920
Berlingske Tidende. 26. april 1920
Berlingske Tidende. 27. april 1920
Berlingske Tidende. 10. juli 1920
Berlingske Tidende. 12. juli 1920
Berlingske Tidende. 1. december 1920

Jyllandsposten

Jyllandsposten. 8. februar 1920
Jyllandsposten. 15. april 1920
Jyllandsposten. 17. april 1920
Jyllandsposten. 22. april 1920
Jyllandsposten. 24. april 1920
Jyllandsposten. 15. juni 1920
Jyllandsposten. 12. juli 1920

Nationaltidende

Nationaltidende. 11. februar 1920
Nationaltidende. 12. marts 1920
Nationaltidende. 14. marts 1920
Nationaltidende. 22. april 1920
Nationaltidende. 23. april 1920
Nationaltidende. 26. april 1920
Nationaltidende. 29. april 1920
Nationaltidende. 16. juni 1920
Nationaltidende. 9. juli 1920
Nationaltidende. 12. juli 1920

Ribe Stifts-Tidende

Ribe Stifts-Tidende. 11. januar 1920
Ribe Stifts-Tidende. 17. januar 1920
Ribe Stifts-Tidende. 2. marts 1920
Ribe Stifts-Tidende. 31. marts 1920
Ribe Stifts-Tidende. 13. april 1920
Ribe Stifts-Tidende. 24. april 1920
Ribe Stifts-Tidende. 27. april 1920
Ribe Stifts-Tidende. 10. maj 1920
Ribe Stifts-Tidende. 29. maj 1920
Ribe Stifts-Tidende. 17. juni 1920
Ribe Stifts-Tidende. 23. juni 1920
Ribe Stifts-Tidende. 30. juni 1920

Ribe Stifts-Tidende database

Databasen, samt en detaljeret gennemgang af koden, kan findes via forfatterens Github: Gustav Ølgaard, "Bachelor_His_2022", Github, tilgået 4/1/2022, https://github.com/G-Oelgaard/Bachelor_His_2022

Hjemmesider

danmarkshistorien.dk, "Dannevirke-bevægelsen og Flensborg-retningen, 1918-1920", tilgået 4/1/2022, <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/dannevirke-bevaegelsen-og-flensborg-retningen-1918-20/>

——, "Digital historie – hvad er det?", tilgået 3/1/2022, <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/digital-historie-hvad-er-det/>

Dansk Biografisk Leksikon, "C. Willemoes", tilgået 3/1/2022, https://biografiskleksikon.lex.dk/C._Willemoes

De Danske Aviser, "Berlingske Politiske og Avertissementstidende", tilgået 4/12/2021, <http://dedanskeaviser.dk/newspapers/1-30>

——, "Jyllands-Posten", tilgået 4/12/2021, <http://dedanskeaviser.dk/newspapers/59-14>

——, "Nationaltidende", tilgået 4/12/2021, <http://dedanskeaviser.dk/newspapers/1-146>

Rigsarkivets Arkivalieronline, "Diverse smædebrev til H. P. Hanssen i anledning af Genforeningen", tilgået 3/1/2022, <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=21883343#424407,78179843>

Litteratur.

Dodds, Peter Sheridan, Eric M. Clark, Suma Desu, Morgan R. Frank, Andrew J. Reagan, Jake Ryland Williams, Lewis Mitchell, *et al.* "Human Language Reveals a Universal Positivity Bias." *Proceedings of the National Academy of Sciences* 112, no. 8 (2015): 2389. <https://doi.org/10.1073/pnas.1411678112>. <http://www.pnas.org/content/112/8/2389.abstract>.

Fink, Troels. *Da Sønderjylland Blev Delt 1918-1920*. 2. udg. ed. Vol. 1, Åbenrå: Institut for Grænseregionsforskning, 1979.

——. *Da Sønderjylland Blev Delt 1918-1920*. 2. udg. ed. Vol. 2, Åbenrå: Institut for Grænseregionsforskning, 1979.

——. *Da Sønderjylland Blev Delt 1918-1920*. 2. udg. ed. Vol. 3, Åbenrå: Institut for Grænseregionsforskning, 1979.

Hanssen, H. P. *Et Tilbageblik*. Vol. 3, Kbh: Gyldendal, 1930.

Johnsen, Axel. "H.P. Hansen - Dannevirke-mændenes Yndlingsskurk." In *Skurke Og Helte I Sønderjyllands Historie*, edited by Inge Adriansen and Mikkel Leth Jespersen. Skrifter Udgivet Af Historisk Samfund for Sønderjylland, Nr. 105. Aabenraa: Historisk Samfund for Sønderjylland, 2016.

Kaarsted, Tage. "Anmeldelse Af Troels Fink: Da Sønderjylland Blev Delt 1-3." *Sønderjyske Årbøger* (1980).

Lauridsen, Gustav Aarup, Jacob Aarup Dalsgaard, and Lars Kjartan Bacher Svendsen.

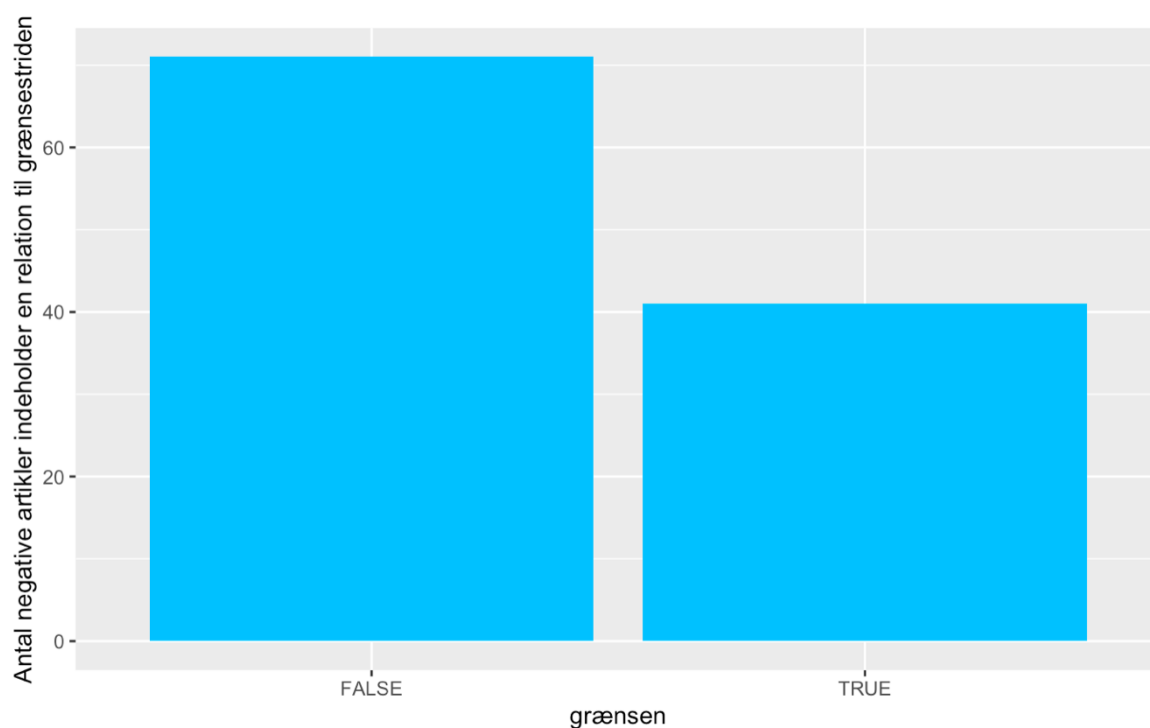
"Sentida: A New Tool for Sentiment Analysis in Danish." *Journal of Language Works - Sprogvidenskabeligt Studentertidsskrift* 4, no. 1 (09/02 2019): 38-53. <https://tidsskrift.dk/lwo/article/view/115711>.

Lausten-Thomsen, H. *Bogen Om H.P. Hanssen - Skrevet Af Hans Venner*. Westerman, 1948.

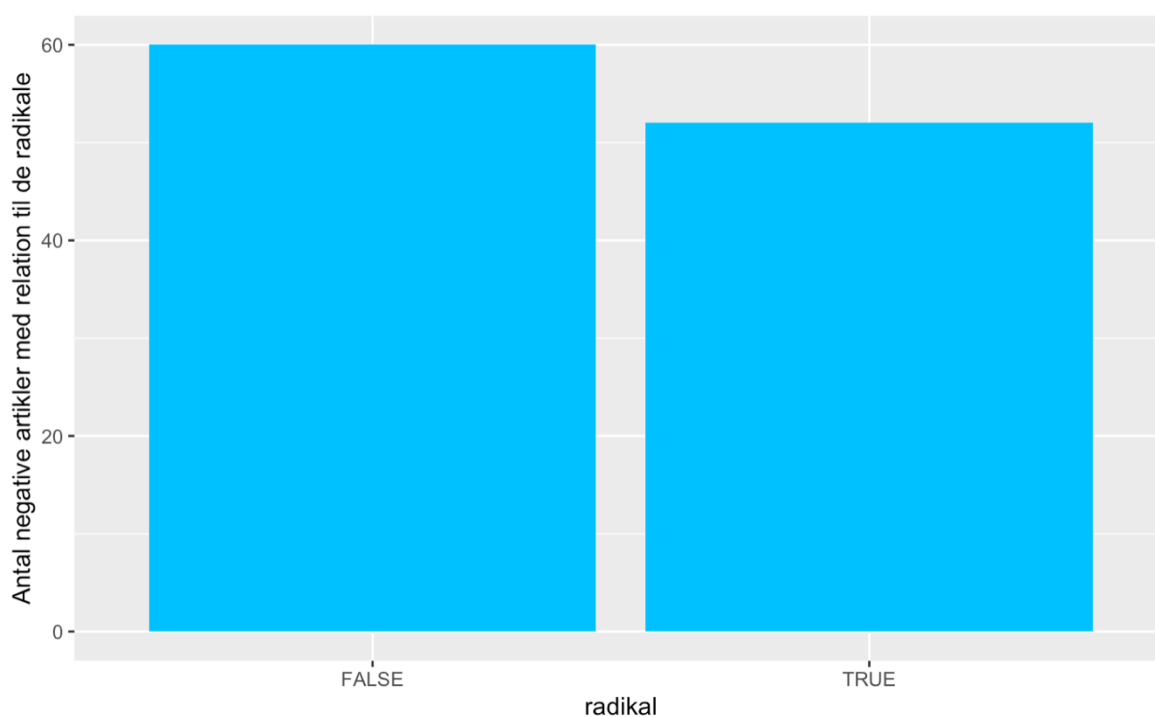
- Le Sage de Fontenay, Fr. *Det Slesvigske Spørgsmåls Diplomatisk Historie 1914-1920*. Kbh, 1922.
- Schultz Hansen, Hans. *Genforeningen*. 100 Danmarkshistorier. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2019.
- . *Genforeningens Arkitekt : H.P. Hanssen 1914-1936*. Skrifter Udgivet Af Historisk Samfund for Sønderjylland ; Nr. 118. Aabenraa: Historisk Samfund for Sønderjylland, 2020.
- . "H.P. Hanssen Og Genforeningsfestlighederne I 1920." In *Forundringsparat : Festskrift Til Inge Adriansen*, edited by Kim Furdal, Anne Blond, Carsten Porskrog Rasmussen and Inge Adriansen. Sønderborg: Museum Sønderjylland, Sønderborg Slot, 2014.
- Schultz Hansen, Hans, Lars N. Henningsen, and Carsten Porskrog Rasmussen. *Sønderjyllands Historie*. Vol. 2, Aabenraa: Historisk Samfund for Sønderjylland, 2008.
- Silge, Julia, and David Robinson. *Text Mining with R: A Tidy Approach*. Sebastopol: O'Reilly Media, Incorporated, 2017.
- Toft Hansen, Søren. *Det Stod I Avisen - : Kildekritiske Overvejelser Ved Brug Af Aviser*. Småskrifter Fra Historiestudiet. Aalborg: Aalborg Universitet, 2001.
- Wickham, Hadley, and Garrett Grolemund. *R for Data Science: Import, Tidy, Transform, Visualize, and Model Data*. Sebastopol: O'Reilly Media, Incorporated, 2016.

Bilag

Bemærk at alle følgende figurerne er skabt på baggrund af den digitale analyses database.

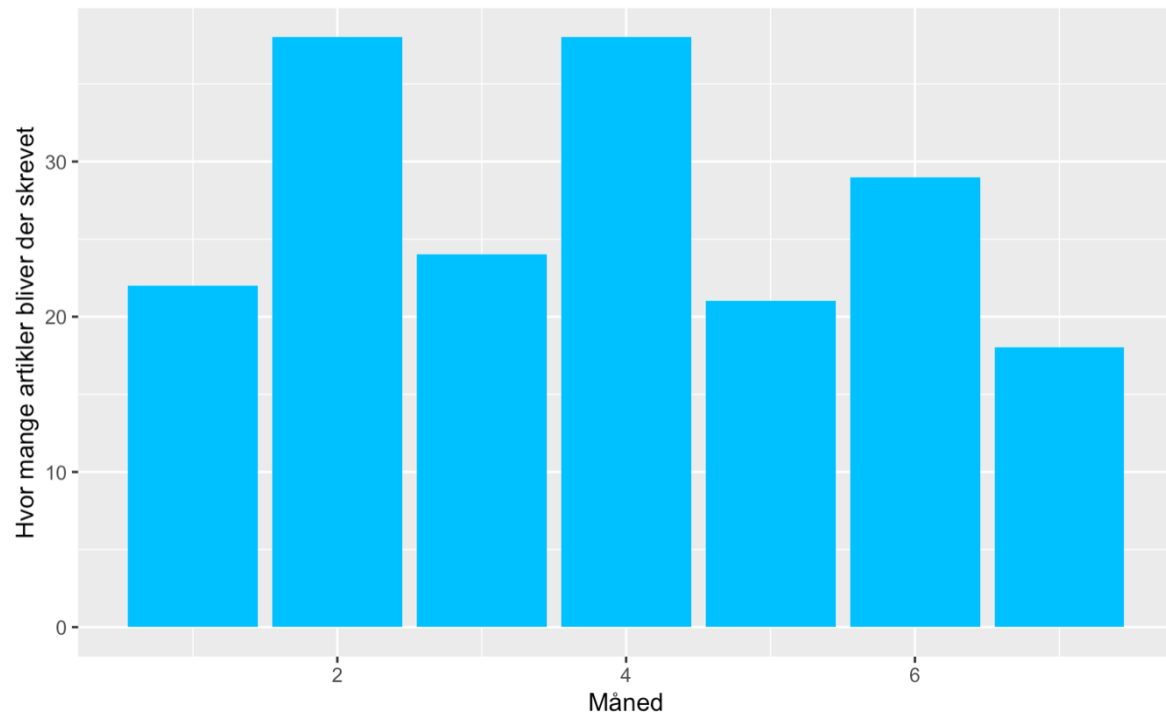

Bilag 1: Antallet af negative artikler i Ribe Stifts-Tidende der har en relation til grænsestriden eller Flensborg (TRUE).

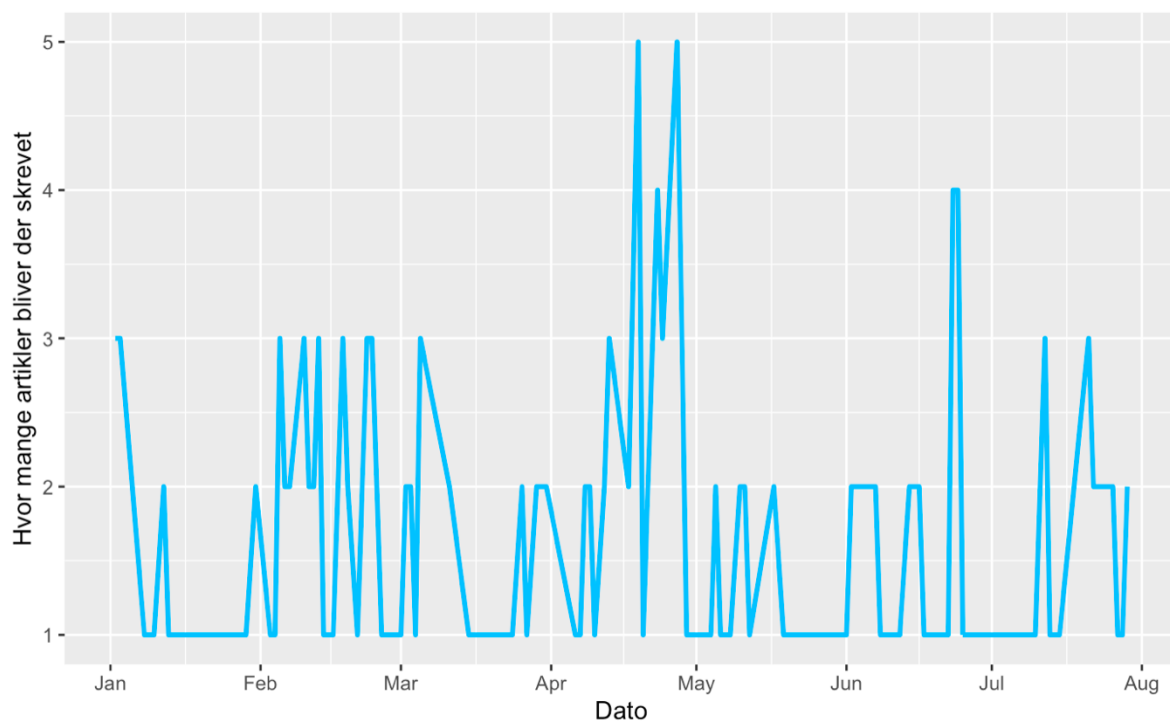

Bilag 2: Antallet af negative artikler i Ribe Stifts-Tidende der har en relation til de radikale (TRUE).

Bilag 3: Antallet af artikler skrevet pr. måned i Ribe Stifts-Tidende.

Bilag 4: Antallet af artikler der nævner H.P. Hanssen pr. dag i Ribe Stifts-Tidende.